

Döli eközben mind messzebb furta előre magát az erdőszélben, északkeletnek. Sohase járt távolabb Böszpörém váránál, ahova néhanapján halat szállítottak a piacra. De ezek a ritka alkalmak feledhetetlenek maradtak neki.

Maga se tudna számot adni róla, mit művelt ilyenkor szeme-füle, de ezek az éles, romlatlan érzékek magukba szívtak mindent, ami érintette őket, s az ősejű emlékezet felhalmozta kincstárában a legkisebb benyomásokat is. Ott benn, a tudat alatti mélyben titokzatos szövőszék munkálkodott, s az ösztön forró motollája járt fáradhatatlanul.

Igazán csak elejtett szóbeszéd foszlányaiból hallott ki egyet-mást a nagyúr távoli szállásáról s váráról, Esztergámról. Szinte a semmiből képzelte maga elé az oda vivő utat, bozontos hegyek között, fel északkeletnek. A böszpörémi piacon mindig lehetett találni esztergamiakat meg vándor böszörményeket, akik onnan ide s vissza közlekedtek áruikkal. Ezek hullogatták el, véletlenül, összevisszá, azokat a morzsákat, amik Döli képzeletét táplálták.

Ennél azonban még fontosabb volt az, hogy látott vitézeket is a nagyúr várából, könnyűlovas magyariakat meg vasas németeket. Az utóbbiak böffenéseiből nem értett bizony ő egy kukkot se, a magyariak pedig szük- s kurta szavú urak voltak. Mégis-mégis összeállott a fejében apránként valami, amire ezek egymás közt célozgattak, hogy nagy idő készül.

Döli ugyan távolról se értette az urak dolgát, s mindegy is volt neki, melyik fél mit akar. De a katonákat epekedve bámulta, s a csikó odabent a mellében veszett izgalommal rugdalta a bordáit, ha valamelyik a közelébe került.

– Istenek ezek, nem is emberek! – szakadt ki belőle a csodálat sóhajtása.

Kölyökkora óta így volt ez: lobogó tollas süvegek, ragyogó sisakok, villámló fegyverek, táncoló katonalovak egyszeribe megbolondították, tőle ugyan ellophatták ilyenkor a halat szatyrostól, ment utánuk, mintha madzagon húznák.

Odahaza a halásznép jókat mulatott a gyermekén, mikor nádparipáján nyargalva, utánozta bálványait. Később elmaradt az efféle, de a mozdulatai, nézése, ritka szavai, felkapott feje tartása éppen elég okot adtak társainak a morgásra. Csak maguk közt sustorogtak, féltek az öklétől. De annál inkább meggyökerezett bennük valami irigy s gyűlölködő érzés, hogy né, a senki fia be fenn hordja az orrát, s ugyan mi a fenéért?

Döli tán észre se vette az effélét. Az ő szeme messze nézett, mindig a katonákat látta. Ahogy egy ilyen gőgös vitéz lépdelt, szót ejtett, kiköpött, káromkodott vagy kacagott, elnézett a paraszti tökfejek fölött, s fellökte az útjába botló cselédfélét, attól megnyilallott s megmámorosodott a Döli szíve.

Nemigen tudott különböztetni köztük: ki főember, ki közlegény. Előtte mindenik egyformán elérhetetlen magasságban tündökölt, s úgy érezte, tán meghalna a boldogságtól, ha valami csuda folytán csak a legutolsó lehetne is köztük.

Nem tehet ő róla, de örökön rabnak, baromnak érezte magát a cselédi sorban. Ha jobban végezte is a dolgát akár-melyiknél, ez is csak érthetetlenül kínoztta azzal a homályos gyötrellemmel, hogy nem közéjük való, s valami másra, különbre termett. Hanem ez azért csak szűró-fájó, névtelen

vágy maradt, a reménytelen robot utált igájában. Valóság és álom között végtelen sötét mélység tátongett. Világ sorja, urak dolga, távoli történetek értelme rettentő tudatlanság ködébe veszett előtte, s ennek a ködtengernek peremén lebegték tova elérhetetlenül a csillogó katonák, más világ fenéges látomásai.

Így volt ez mindaddig, amíg most csodamód megvilágosodott s eldőlt minden. Ez az eset Bogárkával villámlásként hasított bele a sötétségbe. Egyszerre összeállott a fejében mind a sok széthulló semmiség. Azonnal tudta, mit kell tennie. Van már ellensége, akit megöljön, s van már ura, akihez beálljon!... Mert az ő helye csakis ott lehet a nagyúr mellett, arccal ennek a bitágnak, aki Bogárkához mert kapni!... Harc lesz, s a nagyúrnak kell az erős, elszánt, dühös legény. Nem fogja elkergetni, ha felajánlja neki bosszúra ordító vérére!...

...Bogárka!... Méz gyűlt össze a szájában, s a szíve megzendült, ahogy visszagondolt arra a forróságos éjszakára. Szegény Bogárka!... Édességes tévedésben adta oda magát szerelmesének. Azt hitte, ezzel ott fogja örökre, a karjaiban. Nem fordult meg csacsi fejében, hogy éppen így gyújtotta máglyává Döli szívében a messzi röpitő vágyat... Mert nagy ez a szerelem köztük, s örök. Dölinek ki kell szakadni érte a porból, s magával ragadni asszonyát is. Bogárka nem maradhat halászlegény szeretője, fejedelmi vitéz felesége lesz. Döli méltó akar lenni a legszebbhez, legédesebbhez, aki az övé, csodálatba akarja borítani a szívét, úgy akar elébe állani, mint asszonya sérelmét megtorló hős. Mint egy olyan csillogó katonaúr, félelmes az ellenségnek, s gyönyörűség a szerelmesnek. Tán a nagyúr maga is ott lesz a lakodalmukon!...

Ilyen kedves képzelődések közt törtétt Döli előre, távoli célja felé.

Estefelé járt az idő, mikor a bozotos erdőszél egy nyílása-

ból megpillantotta Böszpörém várát. Eddig szerencsésen elkerült minden bajt. Mert az a furcsa érzése volt, hogy csak addig fenyegeti veszedelem, amíg ismerős helyen jár. Miért, miért nem, úgy hitte, hogy az ismeretlen rengetegben ő maga is ismeretlen marad. Innen kezdve csak annyit tud, hogy mindig északkeletnek kell tartania.

Hanem Böszpörém várát, azt messzire el fogja kerülni. Boncs gazda, remélte, nem fogja feljelenteni s üldöztetni, talán Bogárka is megmondja neki a dolgot, ha már nem bírja szíve terhet tovább, s ketten csak eltitkolják valamедdig. De mégis jó lesz a várát minél messzibb hagyni, ismeri a szökött cselédek sorsát, s minden várnagy gyanakodó. Még elfogathatná, s tán éppen annak a leányevő farkasnak fogára kerülne!... No, attól óvja meg az Öregisten!... S meg is óvja, mert a mellében érzi, hogy az ő dolgát nagyobb hatalmasságok, titkos Izek rendezik. Ezek súgták neki, lám, azt is, mindjárt az első pillanatban, hogy egyenesen a nagyúr lábához siessen, csak ott remélhet meghallgatást, sehol egyebütt... Most tehát késedelem nélkül napnyugatnak fordul, s holdjöttéig egyet megy el a vártól bé az erdő sűrűjébe. Ott eszik, pihen valamicskét, s hajnal előtt majd nagy félkarikában fordul ismét északkeletnek.

Ez mentette meg Dölit attól, hogy mindjárt az első este belefusson Beő apó váró karjaiba, aki az íjászokkal lesett rá a hadi út mentén húzódó cserjésben, a vár felett, északra. Azt bölcsen gondolta az öreg kondás, hogy a szökevény nem fut Böszpörémbe, de erre az óvatos, nagy kanyarodóra nem számított. Hajnalig ette a méreg, s majd kiszökött a szeme a folytonos duvasztástól, hogy el ne tévessze valahogy. A füle felől nem volt kétségben, ismerte az erdő legkisebb neszt is. De csörtető éjjeli vad nem tévesztette meg. Ember nem osont át itt az éjszaka. Pirkadáskor dühös káromkodások közt nyargalt előre az úton, mert belátta, hogy Döli túljárt az eszén.

A szegény lihegve szedte a lábát valahol az őserdő homályában. Igyekezett előre, amennyire a föl-fölbuktató gyökök, túsok, vackok hagyták. Olyan sűrű lombok borították be feje fölött az eget, hogy a nap járását sehogys tudta megállapítani, s ugyan félt, hogy eltéved végképp.

Fáradtságtól, félelemtől verejték patakozott le a hátán, a horgasinára. Nagy időt vesztett, s ha nem jól fordult, soha ki nem kerül élve ebből a végtelen erdőből.

Igaz, Bogárka megrakta tarisznyáját a halászkunyhó szegény kamrájából, tán egy hétig is eléggel, ha szűken bánik vele. Esztergám olyanformányi, ha a vásárosok igazat beszéltek. Ők nagy kerekű szekeren döcögnek, gyalog ember tán még hamarabb elérheti. El, ha nem másfelé tart.

Nem is evett Döli egész nap; törte, vonszolta magát tovább, hogy megbizonyosodjék. Felfelé vette útját egy oldalon, hogy tetőre érjen, s lásson valamit. Amit aztán keserves erőlködése jutalmául, az alkonyat utolsó fényénél látott, még jobban megrémítette, mint a bizonytalanság. Nem tévedett el, sőt túlságosan is jól vette az irányt, szinte belefutott a hadi útba. Ott kígyózott el az a domb lábánál, bele az erdőbe, de távolabb egy tetőn megint felvillant, s tányérkerekű sátoros szekér kapaszkodott rajta, lovasoktól kísérvé. Olyan volt innen, mint mikor a hangyák a tojásukat lökdösik.

Döli rohant, bukdácsolt, csúszott le a dombról, vissza az erdőbe. Örvendett is, hogy jó felé jár, de mégis elijedt a veszedelemtől. Amíg a lélegzeté bírta, loholt a sűrűben, s egészen sötét volt már, mikor holtfáradtan ledobban egy óriási tölgy tövére, mely jókora tisztás szélén sátorozott.

Majdnem felordított az örömtől, mikor érezte, hogy tocsogóba lépett. Gyötörte a kegyetlen szomszúság. Vékony vízerecske szívárgott a gyökök alól, s apró pocsolyába gyűlt. Döli odahasalt, s csak azon reszketett, hogy hamarabb kiissza az egész forrást, mielőtt szomszúsága csillapulna. Aztán csak leejtette fejét a mohára.

... Bogárkánál van, a kis szigeten, s puha, rugalmas mellén pihen forró feje. A leány remegő kis keze simogatja arcát, s meleg könnycseppet ejt a kezére. Álmában is érzi, hogy nedves a keze, s olyan furcsa Bogárka simogatása...

Felrezzen, riadtan ül fel. A hold bizonytalan világa alig szűrődik át a lombokon. Két zölden izzó szem mered reá, s fájdalmas morgással húzódik vissza valami az árnyékba.

Döli borzongva ugrott talpra, s kapott a botjához: ... Jószágos Öregisten! ... Erre nem gondolt ... a Bakony dúvadáira! ... Elszántan vetette hátát a faderéknak, s csapásra lendítette a botot.

De az a valami nem támad. Nyöszörög keservesen, s mint a kutya, lapulva sunnyog ismét közelebb. Most kiveszi alakját Döli a homályban. Fialat farkasszuka. Füleit félénken hátracsapta, farkát a földön húzza maga után, s könnyörögve pislant fel ijedt szemével.

Tán a tarisznya szaga csábította ide? ... De miért közeledett hozzá így, s nyalogatta a kezét? ... Nem így kezdi a toportyán, ha valakinek a torkához akar kapni.

– Biztosan sebes! – villámlott fel Döli fejében az igazság.

Leeresztette a botot, közeledett. A farkas nem húzódott vissza. Lapult, nyöszörgött, s fejét csüggedten ejtette az ember lábához.

– De megjuháztál! – ásított Döli. – Mifénét tegyek veled?

Lekuporodott melléje, meregette szemét a vibráló homályban. Egyszerre meglátta a nyilat a vad oldalában. Tolla töredezett volt, nyilván minden fatörzshöz odadörgölte a nyomorú, hogy kirázza magából. Közben sok vért veszíthetett, most is fekete csomóban alvad a seb szája körül. Elég mélyen járt a vessző, de nem halálosan. Csak szörnyen legyengítette a komát.

– No te – szólt neki Döli –, én kihúdom, ha akarod. De az istenödöt, hozzá ne kapj a kezemhez, mer akkor agyonvág-lak!

Nem a. Ahogy hozzányúlt, csak elfeküdt szépen a farkas a jobbik oldalán, mereven kinyújtotta a lábait, fejét elfektette az avaron, s még a szemét is behunyta. Úgy várakozott, csendesen nyöszörgve.

Döli hát odatérdelt, bal keze két ujjá közé fogta a vesszőt, tenyerével lenyomta a seb peremét, jobbával óvatosan megmozgatta s szép lassacskán kihúzta a nyilat.

A farkas búsan vakkantott egyet, aztán elnémult. Ahogy Döli felállt mellőle, egyszeribe odakunkorodott merev nyakával, kiöltötte hosszú nyelvét, sebesen kezdte nyaldosni a serkedő vért. Nyalta, nyalta fáradhatatlanul, csodamód, míg csak el nem állt a vérzés.

Döli várta, mikor kullog el. De annak nem volt szándéka erre. Lihegve elnyúlt megint, kicsit nyöszörgött, néha rándult egyet a bőre, s úgy maradt fekve.

A legény kilépett az árnyékból a telehold fényében fürdő tisztásra. Megvizsgálta a nyilat. Katonanyíl volt, nehéz, szakállas. Óriási íjról repíthették. Jó volt ezt megtudni. Koppany úr vitézei járták hát a Bakonyt, aligha farkasok mián. Ez a féreg csak véletlenül került az útjukba, s elég bolondul belelőtt valamelyikük. Könnyen lehet, hogy az ő bordái közé volt szánva. Mert a szökött cselédet előbb lelövik, s csak azután vonják kérdőre: mért s merre. Hallotta elégszer, Isten küldte hát hozzá ezt a dögöt, figyelmeztetésül, hogy iszkoljon, ahogy csak bírja. Szeretettel nézett a farkasra. Meleg ömlött végig a mellén, mert úgy érezte: csoda ez.

Hajnalig most már mégsem tanácsos. Ha csakugyan keresik, ebben a homályban könnyen a markukba futhat. Visszaballagott farkasához. Az könnyebbülten pihegett, felemelte fejét, s emberi módon bámult rá karikára nyitott, ragyogó szemével.

– Tám elátkozott lélek vagy s most oldódzól? – kérdezte Döli.

Leült a fa tövére, s ahogy a tarisznyáját megpillantotta,

rárohan az éhség. Hozzálátott. A farkas kiöltötte nyelvét, nyála csurrant, s bátortalanul kúszott közelebb. Döli megszánta. Vetett neki egy sült halacskát. Ő magának kedvenc étel volt, parazson szokta készíteni Bogárka nagy ügyességgel. A koma nem ismerte. Csak szimatolta előbb gyanakodva. Aztán mégis hozzányalt. Tetszett. Nyalogatta. Végre elszánta magát, bekapta. Farka új kedvre éledve billent meg. A másodíknál vidáman csattant ragyogó éles fogsora. Így eddegéltek. Nézték egymást állhatatosan. Döli érezte, hogy a pillái nehezednek. De elaludni világért se akart. Akárhogy megbarátkoztak is, farkassal szemközt nem jó elszundítani. Meg indulni is kell hamarosan. Ezeket gondolván, feje a mellére billent, s ültében lesüllyedt az álom fekete távába.

Szemébe nyilazott a lombok közt kelő nap, arra ébredt. Vagy tán a farkas zörgése serkentette fel? Mert abban a pillanatban, ahogy kinyitotta szemét, látta a vadat eszeveszeten iramodni a sűrűbe. Cseppet se kényeskedett a sebével. Nem volt azonban ideje efelett csodálkozni. Rögtön jelentették az ő fülei is a farkas megfutamodásának okát. Lovasok törtettek át az erdön, errefelé, már alig nyíllövésnyire.

A rémület cselekedett most mindent az ész helyett. Felszökkent Döli, s csak szempillantásig nézett körül tétován. Aztán ugorva kapta el kámpós botjával a tölgy legalsó ágát, felhúzta magát sebesen, s ágról ágra kapaszkodva tört a sűrű lombok között föl a faóriás tetejébe. Az ész azonban ott hagyta a tarisznyát a fa alatt, s távolabb ott hevert a fekete vérről mocskolt nagy nyilvessző is a fűben.

Hanem az öreg tölgyeknek ezt a nagyapját bölcs előretudással teremtette ide a bujdosók istene. Döli olyan nyertget kapott odafönn egy ág villában, hogy akármeddig fáradás nélkül lapulhatott a védelmező törzshöz. Még itt a tetőhöz közel is olyan vastag volt, hogy elfedte egészen. Alólról áthatolhatatlan homályba burkolta a sűrű lombzat, s hála az égnek, szélcsend is volt, egyetlen levél sem moccant, hogy

áruló rést nyisson a kutató szemeknek. Ő maga azonban, ha óvatosan mozgatta a fejét, kikandíthatott közöttük a tisztásra.

Szíve vadul dobogott az ijedelemtől s az erőlködéstől. Ahogy mellét odaszorította a fához, az ághegyek levélkéi megremegtek a lüktetésétől. Szikra híja, hogy el nem rikkantotta magát ámulatában s örömeiben, mikor Beő apót látta a tisztásra robbanni az íjászokkal. Hirtelenében az villámlott át a fején, hogy talán Bogárka vette rá valahogy az öreg: jöjjön utána, s vezesse át a Bakonyon. Már a szája is nyílt, hogy kijáltson neki, mikor valami ösztön megdermesztette. Beő kutató tekintetében, ahogy körülvizslatott a tisztáson, s csaknem azonnal a nagy fának szökkent, vad rikkantásaiban, amint a nyilat és a tarisznyát félelmes gyorsasággal meglátta s fölkapta, Döli borzadva érezte meg a halált. Annál rémitőbb volt ez a megérzés, mert fogalma se lehetett az okáról.

Beő morogva lovagolta körül a tölgyet, szeme elé emelt tenyere alól kémlelve felfelé. Dölit szinte perzselte a sasszemek kegyetlen sugara, mintha a meztelen bőrén siklana végig. Állhatatosan, sokáig, minden oldalról folyt ez a vizsgálat. De a faóriás hű maradt, körülölelte, eltakarta, s dermedt csendet parancsolt minden levelére.

Végre leugrott Beő a lóról, odatappogott a fához, s a törzset kezdte apróra fürkészni: nincs-e rajta valami jele a kapaszkodásnak? A repedezett kéreg azonban ép volt, s régi, száradt hegei megcsalták Beő okos szemeit. A kampós botra pedig a legokosabb ember sem gondolhat hirtelenében.

De Beő nem az az ember volt, aki feladja a küzdelmet. – Lőjétek a fát! – mordult az íjászokra.

Döli Istennek ajánlotta szegény lelkét, lehunyta szemeit, s odasimult az ághoz, mint egy gyermek.

– Isten veled, Bogárka! – gondolta, s még egyszer mosoly villant el az arcán a halálváró kín görcsére előtt.

Az íjások hátrafaroltatták lovaikat, s jobbról-balról nagy rendszerességgel kezdték nyilazni a lombkoronát, alulról felfelé. Döli hunyt szemmel hallgatta a vesszők süvöltését maga alatt, előbb mélyen, aztán magasabban, közeledve. Némelyik csattanva vágódott a törzsbe, ágakba, apró szilánkokat röpítve széjjel.

Végtelen szívszorító pillanatok, múlva ott sivitott, kacagott, csapkodott a halál Döli körül. Mintha hideg kéz ereszkedne agyára, s a szíve megállt.

Hiszen ha védekezhethetne!... Ha visszalöhetne!... Ha csak egyet ríkolthatna, hogy könnyebbüljön ez a nyomás a mellén!... Ha dulakodás közben, harci mámorban kerülné a halál!... De ez a mozdulatlan lapulás, ez a tehetetlen várakozás, ez a „most mindjárt” megzsibbasztja minden porcikáját. Érzí, hogy szédül, elernyed, s tüstént lefordul az ágról... Szinte jótékonyan rebben meg a szemhéja, s éledve rándul egész teste, mikor pontosan szívének csapódik a nyíl az oltalmazó ágba, s a toll rezgése a fán keresztül is furcsán bizsergeti végig a gerincét. Aztán a feje fölött szisszen el egy, s táguult szemekkel néz villanó röpte után a kék levegőbe... s aztán csönd...

– Fene beléje! – hallja lennről Beő szitkozódását. – Megint kiugrott a markunkból!... Hagyjátok abba, nincs a fán...

– Nincs – erősíti az egyik íjász is –, ha ott lett volna, a nyavalyatöréstől is lepottyan!

– Pedig csak itt bujkálhat a közelben – morog Beő. – Meghallotta a jöttünket, befutott a sűrűbe hirtelen. Csak így lehetett, másképp nem hagyta volna itt a tarisznyáját a marha...

– Az a vessző az enyém! – mutatott rá a másik íjász a talált nyílra, melyet Beő a markában szorongatott. – Ezt lőttem tegnap a csikaszbá... Hogy az ördögbe kerül ide?

Beő is ezen törte a fejét, már előbb. Gondolt rá, hogy tán

megtámadta a vad Dölit, s viaskodás közben hullt ki a sebből. De a tisztáson semmi nyoma a dulakodásnak. Csak az idekullogó állat vérnyomai itt-ott. Gondolkozott, s rájött, hogy mi lehet az igazság. A nyilat csak Döli húzhatta ki a farkasból, s elvette. Bolond történet, de így volt. . . Nézte a véres vasat meg a tarisznyát. Megszagolta a nyilat, hűmögött:

– Györ úr nem. . . de a leány. . . mit tud az vérről? . . .

Szeme hirtelen ravaszul megvillant. . . Elvigyorodott. . . Jókedvűen pattintott az ujjával.

– Ez jó lesz! – kacagta el magát. Bedugta a vesszőt a tarisznába, azt átvette a hátán, s az íjásokhoz fordult:

– No, fiaim, még ezt a karéjt itt járjuk meg. . . Hátha? . . . Estére aztán fordulunk haza. . . Györ urat nem várathatjuk tovább. . .

– Nekünk mindegy – bólintott az egyik íjász. – Csakis te felelsz az úrnak. . .

– Én – hagyta helyben Beő. – Ne féljete. A nyíl meg a tarisznya elég lesz neki.

– Mi nem hazudunk! – csattant fel a másik. – Ha netán azt akarnád. . .

– Jó-jó! . . . Majd Györ úr megmondja, mit láttatok. Ismeritek az öklét, ahhoz tartsátok magatokat!

Megszorította a ló oldalát, s beugratott a fák közé. Az íjások utána.

Döli még sokáig lapult, szorongott a fa tetején. Az elmúlt halálveszedelem csak azután kezdte igazán borzongatni, hogy üldözőinek zaja elhalt a rengetegben. Különös gyengeség vett rajta erőt, hidegen ömlött végig a verejték a hátán, lábain. Nagy nehezen oldódott fel elszorult lélegzete, s megkönnyebbült, mély sóhajtással, mely kitört a melléből, újszülött gyermekként pillantott körül a világon.

Az erdőség végtelen zöldjét észak felé éles, hosszú sziklagerinc szakította át. Mint véres fogak, meredtek ki belőle a

csupasz, rozsdaszín szirtek. Legmesszibb lejtőjének nyergén fehérén villant meg a hadi út fordulója. Nagy fekete sas keringett az ég tetején, vijjogva. Alásiklott hirtelen, aztán villanó szárnyakkal kavarintva meg a levegőt, kilőtt nyílként suhant a sziklák felé, mintha az utat mutatná. Döli Isten madarát látta benne, s új erőre kapva ereszkedett le a fáról, hogy kövesse.

Később maga is alig tudott volna számot adni róla, hogy törte át gyötrődő testét, bogyókon, gyökereken rágódva, kínzó éhségben s szomjúságban, lerongyolódva, összevissza tépve-hasogatva, dúvadaktól környékezve, lázálmba öszszefolyó nappalok és éjszakák bódulatában, ezen a kegyetlen, halálos szövevényen. Ha káprázó szemei előtt nem lebegnek csillogó katonák a távolban, hogy maguk után hívják, s ha Bogárka nem hajlik föléje bársonykeblével, mikor elterült valahol, hogy védelmezze s vigasztalja, biztosan ott veszett volna, s olyan simára rágott, fehér csonthalom marad csak belőle, mint amilyeneket maga mögött hagyott nemegyszer.

Talán jobb is volna meghalni, gondolta néha, ha már minden elsötétült a szeme előtt, s az éhség-szomjúság kínját elviselhetetlennek érezte. Bizonyára végképp el is tévedt már, ebben az örjítően egyhangú, fullasztó zöld tengerben. Vagy talán csak mese az egész Esztergám vára, nagyurastól, katonástól, és ő hiába is vánszorog mezítlensre kopott-sebes talpain, soha el nem érheti azt, ami nincs: . . .

Most már nem csodálkozott, hogy Beő nem üldözte tovább: bizonyos volt felőle a kegyetlen öreg, hogy úgys elpusztul, s Bogárka Györ úr prédája marad. . . Mert Döli lázas fejében folyton ott jártak Beő szavai, amiket meghallott a fa tetejéről: elég lesz Györ úrnak a nyíl meg a tarisznya! . . . Akkor nem törődött az értelmével, de ezeken a rémes, homályos éj-napokon kikalapálódott lüktető halántékain a gyalázatos gondolat: azt fogják mondani Bogárkának, hogy le-

lőtték az íjászok, tanú rá a véres nyíl meg a tarisznya, s az a gaz Győr vigasztalni fogja, míg el nem szédíti!... Ez, ez égette Döli szívét, mint a pokol lángja, felrágatta félholtából, s kergette tovább, reménytelenül is, maga se tudta már, hova, miért.

Hányadik napon is történt?... Az Isten tudhatja csak... Álom is lehetett... Vagy csoda volt?... Döli ájultan feküdt egy fa alatt, ahol összeesett... Egyszer arra eszmélt, hogy sötét köpenyeges, furcsa, magas süvegű öregember hajlik föléje, mély szemei áthatóan nézik, s hosszú fehér szakálla jólesően csiklandja az arcát. Egyik karját a feje alá dugta, s lassan felemelte. Döli álmában is csodálkozott: hogy bírja?... Ő maga úgy érezte, hegynél is nehezebb... Az öreg kinyújtotta másik karját valaki felé, s ekkor Döli látott egy másik öregembert is, szikár, alacsony termetűt, akinek feje búbján lángszerű fehér üstök lobogott. Kulacsot nyújtott át a nagyszakállúnak. Az pedig a Döli fogai közé szorította a kulacs csecsét, s megitta. Kumisz volt, erjesztett lótej, hűsítően s melegítve ömlött szét Döli testében. Minden ere, porcikája, egész teste szívta magába az éltető, mennyei italt. Aztán mintha a törpe öreg a fejénél ült volna, s kobzot pengetett, halkán, rekedten dúdolva. Az Izzet hívta, hogy segítsenek Dölin. Szép álom volt, s utána mélységes, megújító alvásba merült. Harmatos, zengő hajnalra ébredt. De a csodálatos álom után még csodálatosabb volt az, hogy gyötrő szomjúsága elmúlt, s szívét biztató reménység dobogtatta.

A másik álma, talán egy napra rá, félelmes volt. Rikoltást hallott, ordítást, lódobogást. Valaki rohant át az erdőn, s fekete, lovas árnyak suhantak a nyomában. Aztán a szakállas nyilak jól ismert, borzongató surrogása... vért nyelő, bugyborékoló hörgés... s csend...

Döli sokkal gyengébb volt, semhogya a valóságot meg tudta volna különböztetni az álmától. S nyomban vissza is zuhant az eszméletlenség sötétjébe...

...De másnap, alig hogy odábtámolygott egy cserjésben, megrázta a hideg, s visszatántorodott. Hullára lépett a bozót között. A halott arcra borulva feküdt, s olyan helyzetben, mintha behányták volna oda. Csaknem meztelen volt, a ruhát letépték róla, valami ing maradt rajta, összehasogatva. Hátulról lőtték le, a nyíl a tarkójába fúródott. Fiatal legény lehetett, sűrű fakőfekete haja előreborulva elborította az arcát.

Dölin egyszerre átfutott a rémület s az öröm kettős árama. A nagyúr gyepűjénél van!... Megérkezett... Nem álom volt mégse, amit látott... A gyepű őrei kergették ezt a szerencsétlent... Talán kém volt, vagy csak tolvaj... Nem állott meg a kiáltásra, meg kellett halnia... De őt nem szabad meglátniok, elfogniok... Neki egyenesen a nagyúrhoz kell jutnia, különben minden hiába...

Most rendült belé igazán, hogy miccsoda bolond vakmerőségre szánta magát!... Bozontosan, rongyokban, mocskos baromként ténfereg itt, s azt hiszi, hogy a nagyúr színe elé kerülhet!... Igaz, tiszta örültség... De hát nem csoda s intés mindaz, ami eddig történt vele?... Nem isteni hatalom vezette-e át idáig a halál minden törén?... Nem sügta-e valami szellem folytonosan, a láz s a kétségbeesés örvényében is, hogy tovább kell mennie, míg célját éri?...

Utolsó elszánással továbbvonszolta magát. S lám, gombákat talált és forrást. Nem akármilyen forrás volt ez. Susto rogva buggyant ki bőséges üde vize a sziklák közül, s emberi kezek által mélyített, kikövezett medencébe folyt. Köröskörül a nyomok sokasága mutatta, hogy az erdő vadjai ide járnak inni, s hogy a nagyúr vadőrei éppen ezért csinálták a medencét.

Még ivott Döli, nem győzve betelni az üdítő gyönyörűséggel, mikor egyszer csak érces lőnyerítést hallott. Nem messziről hangzott, egy-két nyíllövésnyírről csak, de fentről,

mintha valami csúcson állana a lovas. És sokkal távolabbról egymásután két másik ló nyerített vissza rá.

Döli riadtan ugrott a sűrűbe. – Őrjárat! – nyilallott belé a rémület. Talán éppen a forráshoz tart, itatni... Meg kell lesnie őket, hogy elkerülhesse...

Óvakodva kúszott előre a bokrok, fák között. Az erdő csakhamar megszakadozott. Ritkulni kezdtek a fák. Sziklakoloncok szakították át magukat a talajon. Aztán szétszórt, magányos bokrok következtek, s az erdőszel nagy, köves fennsíkra tárult, melynek szélén meredek domb púposodott a levegőbe. Mögötte a végtelen kék ég ragyogott, sejtetve a messzi kilátást erdők, síkok felett.

Döli egy bokor mögött rogyant le, s szemei bűvölten tapadtak a dombtetőre. A csúcson szoborként állt egy mozdulatlan lovas. Paripája előrenyújtott nyakkal, emelt fejjel figyelt a távolba, s nagy szeme bogara csillogott a napfényben, mint a drágakő. Ifjú gazdája sötét szálfaként magaslott fel a nyeregben, egyenesen, mint a jegenye. Aranyos forgó villant csúcsos süvegén.

Dölinek elállt a lélegzete az áhítattól, mintha fiatal katonáistent csodálna. Alig merte szemét az ismeretlen arcára emelni, s mikor mégis odarebbent félő pillantása, a szíve gyökerében rendülést érzett, szomorúságot és hódolatot.

Az az arc szomjas vágyódással fordult a messzeség csillogó ködfátylai felé.

Döli látott egyszer Böszpörém várában egy rabot kitekinteni a börtön rácsai közül. Az jutott most egyszerre az eszébe. Az nézett így láncából a szabad világba.

Mély sóhajtástól emelkedett most a lovas vitéz melle, s a szája keserűen rándult meg. Aztán hirtelen fordította paripáját, s lelépegetett vele a dombról. Egyenesen Dölinek.

– Nagyuram! – kiáltotta elszántan, félőrülten Döli, s odarohant, térdre vetette magát előtte. – Könyörülj rajtam, nagyuram!...

Az úr visszarántotta lovát, s komoly csodálkozással pillantott rá sötét szeme mélyéből.

– Ki vagy? – kérdezte nyugodt, halk szóval. – S mit akarsz?

Döliből őrjöngve ömlöttek a szavak, összevissza, katonáról, Bogárkáról, Györről, bosszúról, bujdosásról, harcról, álmokról, jelekről, csodákról. Mellét döngette, sirt, esküdözött, végre értelmetlen dadogásba fulladt, s arcra vetette magát a földön, várva életet vagy halált.

Néhány pillanatig csend volt, csak a paripa kapálta első lábával a földet türelmetlenül. Aztán hallotta Döli azt a halk, nyugodt hangot:

– Állj fel!...

Döli engedelmesen ugrott, s megállt, előtte. Most már csendesebb volt. Valami nagy bizalom öntötte el a szívét. Alázatos várakozással pillantott fel a komoly, szomorú arcba.

Az ismeretlen hosszasan, fürkészve vizsgálta arcát, természet. Döli állta. Végre megszólalt az úr:

– Zavarosan beszéltél. Lássuk még egyszer. Szökött cseléd vagy, a Koppány úré?

– Az, uram.

– Koppány úr tisztje, Györnek mondtad, ugye, megbántotta a kedvesedet, aki szép s jó, és a feleséged lesz?

– Úgy van, uram.

– Ezért meg akarod ölni azt a Györt. S ezért akarsz katoná lenni?...

– Most ezért... De mindig az akartam lenni... Ez csak nekilódított.

– Ki mondta neked, hogy harc lesz a fagyúr s Koppány úr között?

– Mindenki beszéli arrafelé, uram. S hadat gyűjt Koppány úr. Annak kell a töméntelen hal meg disznó...

– Te meg csak úgy nekivágtál a Bakonynak?... Hogy találtál ide?...

– Kölyökkorom óta lestem a szavakat, amik útbaigazítanak. De az Öregisten s az Izek vezettek, uram. Egy vezeklő szellem farkas képibe, akinek kihúztam az oldalából a bűnét... meg egy öreg lélek, aki égi tejjel itatott...

– Tudsz engedelmeskedni?

– Neked halálig, nagyuram.

– Tudod, hogy ki vagyok?

– A nagyúrról tudom, hallottam, hogy öreg... De mégiscsak te lehetsz a magyarok nagyura.

– Miből gondolod?

– Itt belül súgja valami! – mondta Döli egyszerűen. A szeme azonban áhítatosan ragyogott.

Az úr arcán komoly mosolygás suhant át:

– A magyarok nagyura az én apám... S te engem fogsz szolgálni.

MÁSODIK FEJEZET